

FIGYELŐ

AZ IGÉVÉ LETT TEST

Varga Mátyás: *parsifal, parsifal*
Magvető, 2012. 60 oldal, 2290 Ft

„Nem azért van bennünk sötétség, mert
testünk van, hanem azért van testünk, mert
bennünk sötétség van.”

(Gilles Deleuze)

A Varga Mátyás legújabb kötetének mottójául szolgáló, enigmatikus Edmond Jabès-idézet többféleképpen is kulcsként szolgálhat ennek a rejtőzködő szövegvilágnak a megismerésében. A szóban forgó idézet hibás fordítása (az első kiadásban) a kötet végi jegyzetek között egyfajta költői lapsusként egyszerre világít rá a Jabès-részlet beemelésének okára, és fedi fel fokozottan a tárgyalt poétika testfenomenológiai gyökereit. A francia „L’herbe *foulée sauve la face*” jelentésgazdag félrefordítása így hangzik: A letaposott *fő* megmenti/megmenekíti/megváltja az arcot. A „letaposott fő” itt „letaposott fő”-vé válik, pontosan jelezve ezzel a PARSIFAL, PARSIFAL verseiben kirajzolódó testfogalom alapvető dialektikusságát vagy ha úgy tetszik, kétarcúságát, amelynek a szövegek végső soron nem állítását, hanem dinamizálását célozzák meg. A „fő”, a „fej” profán, tárgyi, térbeli kiterjedésének és az „arc” felszíni, elvékonyult materialitásának egymásmellettségében a biológiai és a metafizikai testkép kettőssége jut szóhoz. Ráadásul, sugallja az ál-jabès-i szöveg, az egyikük pusztulása a másik kiteljesedésével és megmenekülésével jár, akárha a dialektikusság színterén a testkarakterek fordított irányú megmutatkozása zajlana. Az idézet másik eleme, a „*sauver la face*” kifejezés esetében ugyanez a fordítói-értelmezői stratégia teszi nyilvánvalóvá az eredeti szöveg mély beágyazottságát a verseket összefogó gondolati térbe. Ebben az esetben a francia kifejezés köznapi, ám metaforikus értelme helyett annak elemző, szó szerinti értelmezése szerepel. A kétféle olvasat közötti választás, amelyek út-

köztetése – nyilvánvalóan Jabèsnél is – a poétikai funkció szolgálatába állítódik, valamiképpen magának a mentésnek és a megváltásnak metafizikai aspektusára támaszkodik jobban. Holott a „*sauver la face*” kifejezés a franciában egészen köznapi módon az ember méltóságát és megbecsülését fenyegető helyzetek kivédésére utal. Valaki akkor védi, menti az arcát, ha az esemény bekövetkezte valamiképpen emberi lényegét megkérdőjelező szégyennel jár. A Jabès-idézet mentén Varga Mátyás kötetének alapmotívumaira és főbb poétikai csapásaira látni rá: a test fogalmának hierarchikusságára, a testhez kapcsolódó fogalmak és a diskurzus megosztottságára, de mindenekelőtt a megalázott és megmenekített test képében arra a viszonyra, amely a nyelvet, a nyelvi kifejezést és még fokozottabban a verset, mint eseményt a testi tapasztaláshoz fűzi.

A fej és az arc analógiájára elképzelt kétféle közelítésmód a PARSIFAL, PARSIFAL szövegeiben az érzéki és metafizikus test képeiben nyer formát. Egy interjúban (*Új Forrás*, 2012/6.) a test tudása és „*a testnek is szóló*” megváltás kapcsán Varga Mátyás Maurice Merleau-Pontyt idézi, akinél az észlelés, a saját test tapasztalata valamiféleképpen a világról nyert fogalmaink előfeltételévé lesz. Ez a kiindulópontként felfogott fizikai öntapasztalás jóval termékenyebb elméleti következményekkel szolgál, mint a kötet szövegeinek testtematikusságának rögzítettsége. A PARSIFAL, PARSIFAL testképe a francia fenomenológiának sokkal inkább a Sartre, Merleau-Ponty és Michel Henry által kidolgozott elméletéhez kapcsolódik, mint a lévinasi filozófia etikai alapvetéséhez. Lévinasnál az ontológia etikai megelőzősége ugyan a másik arcában mutatkozik és testesül meg, de ez az arc először is a másik arca, továbbá minden tapasztalásközpontú kísérlet ellenére eredendően metaforikus alapokkal rendelkezik. Ezzel szemben Varga Mátyásnál az arc nem válik az emberi test kitüntetett részévé, ha úgy tetszik, ezek a szövegek az arc ellenében íródtak, már ami a test tapasztalatának metafizikai következményeit illeti. Ugyanis,

ahogyan fentebb az elvékonyult, felszíni materialitásról szoltunk, úgy az arc reprezentációja metaforikusan a test egészét hivatott jelölni. Az arc megmutatásának tradíciója a test metaforizálásának és metafizikai olvasatának játékerében látszik kirajzolódni.

Márpedig a fej egy másik nyelven beszél ugyanerről a tapasztalatról: az arcról legfeljebb a bőrt lehetséges lenyúzni (de nem a bőrt értjük-e egyáltalán az arc alatt?), a fej ellenben levágható, leválasztható, organikus kapcsolatban áll az egészszel. De megint másként: a fej mintha kevésbé hordozná a jelentést, mint az arc. A fej jelentése egyfajta testi működésben válik nyilvánvalóvá, amellyel hagyományosan egy alig intencionált létezőmódot nevezünk meg. A TALÁLKOZÁS című versben nem a ráncok, a megváltozott tekintet, hanem a fejtartás lesz, ami kétséggel tölti el a beszélőt: „*visszamentem, hogy megnezzem. / a fejtartása kicsit elbizonytalanít. / mintha a tíz évvel ezelőtti látnám / : talán mégsem ő az*”. (50.) A felismert identitás itt pontosan egy nem ellenőrzött testi mozdulat által kérdőjeleződik meg, és ennyiben tömör meghatározását adja a Varga Mátyás verseiben megjelenő testfogalomnak: a test az a homályos fizikai tér, amely akarataunkon kívül képes igazságot megfogalmazni rólunk. Így veszi el az arc minden esetben a rá jellemző formák és karakterek egészét, és szennyeződik be, illetve válik élettelené: „*összekented az arcod*” (36.) és „*arca nyers maszk*” (38.) vagy csupán részleteiben tanúskodik az identitásról: „*úgy / huppantak, mint valami / földel tömött zsák. – még / felismertük némelyik arcát*”. (25.) A fej és az arc ellentét arra a folyamatra utal, ahol ez a poétika fokozatosan ellép a test metaforizálásának technikájától: egyrészt a test egyetlen részlete sem lesz demonstratív képe az egésznek, másrészt maga a közelítésmód egyfajta óvatos, vizuális távolságtartás keretei között zajlik.

A test képi megjelenítésének költészeti kritikája a PARSIFAL, PARSIFAL-ban magára a látásra, mint tapasztalati módra fókuszál, amiből hol a látvány hazug volta következik, hol a tekintet problematizálása. A test képének nyelvi reprezentációjára történik utalás a VÁRAKOZÁS című versben: „*távcsővel a tájat // figyelni. szemmel / tartani még az / utakat, és ha célba / került egy-egy állat, // lelőni*”. (43.) A távcsővel kémlt életlenné táj ennek a költészetnek módszertani alapvetéseire tapint: ha az emberi test reprezentációja ese-

tenként valamiféle mikroszkopikus közelség bővületében él, ezek a versek inkább a távolság adta megközelítést választják. A távcsővel megfigyelt emberalak (a későbbiekben végül mégsem egy állat tűnik fel) globalitásában, hiánytalan testiségében és az őt befogadó környezet szorításában mutatkozik meg. Vagyis a térbeli távolság egy módszertani kiegészítéssel válik teljessé: a beszélő távolsága azért válik kiemelt fontosságúvá, hogy a fókuszáltság horizontozhjon. Varga Mátyás költészetét mintha az az eltökélt figyelem tartaná folyamatosan mozgásban, amely nem engedi, hogy az általa kardinálnak tartott lényegi mozgások alárendelődjenek a fókuszált figyelem kirekesztő eljárásainak.

(Itt érdemes megjegyezni, hogy a tárgy és a beszélő közti távolság-közelség metaforikus megjelenítése meglepő hasonlatosságot mutat John Ashbery nagyversének, a SELF-PORTRAIT IN A CONVEX MIRROR zárómozanatának távcsőértelmezésével. A poétikai küzdelem ott Parmigianino azonos című festményének nyelvi reprezentációját érinti, amelynek lehetetlensége, amint az a vers végén rezignáltan konstatálódik, a választott módszernek tudható be. A közeli tárgy paradox távolsága, megragadhatatlansága, csavar a logikán Ashbery kongeniálisan, az egész vállalkozás elhibázott voltán múltott: mintha a távcső rossz oldalába néztünk volna. Ez az ismételt módszertani kérdezőmód Varga Mátyástól sem áll távol.)

A képiség kritikájának másik véglete, ahogy arról már szó volt, magának a vizualitásnak a kiiktatásában érhető tetten. A testről szerzett bizonyosság eredendő, de még inkább önkéntelen vizuális kódoltsága az érzéktületek ábrázolásának kitágításához vezet. Ez a sajátos, a test eseményeinek kiterjedt voltára különösen fogékony líra már az előző kötetben, a HALLÁSGYAKORLATOK-ban is a taktilis, de mindenekelőtt az olfaktív – azaz a szaglásra utaló – élmények megírásában találta meg igazi terepét. Ezek a test kontrollálatlan folyamataira vonatkozó állítást látszanak igazolni: ebben a költészetben a test az öntudatlan igazmondás alakzataiban él, amennyiben az igazság itt a verbalitáshoz kötődő, de az azzal párhuzamosan jelentkező emocionális szerkezeteket takar. A HALLÁSGYAKORLATOK-ban még ezt olvassuk: „*nem bírtam elviselni a / szagát. álltunk a buszon. mindenki kikerült. / | egyszer csak feltört belőlem a hányás*” (29.), ahol is az egyik test működése egy másik test-

ben úgy nyer *jelentést*, hogy ellenőrizhetetlen módon egy szomatikus párbeszéd nyelvi evidenciájaként lepleződik le. Ez az érzékeléshez tapadó lepleződés és árulás a PARSIFAL, PARSIFAL lapjain még radikálisabban tölti ki az anyagi létezés kereteit: „*elég volt, téged már / megölnek – sügta oda / sebtében –, hiába / szellőztetsz, lebuksz*”. (27.) A test működése nem másra, mint a testi jelenlétre hívja fel a figyelmet, amely annyiban hordoz igazságot, amennyiben lehetővé teszi az azonosítást követő megsemmisülést. A test szaga itt is önkéntelenül felel, de ezt a feleletet már egy olyan értelmezői stratégia sajátítja ki, amely során a test helyet és identitást kap, bizonyos értelemben verbális átírás áldozata lesz, amellyel éppúgy lehetetlen hadakozni, mint a kipárolgás vagy az ürtés szagával.

A hazai kortárs költészetben az utóbbi években hívószóvá kiforrott testproblematika a PARSIFAL, PARSIFAL olvasatából fontos adalékokat nyerhet. Az a mind a poétikai kísérleteket, mind a recepciót érintő gyakori gondolati vérszegénység, amely megelégszik azzal, hogy a tárgyalt szövegeket tematikusan rögzítse, illetve felismerje tematikai rögzítettségüket, csupán a kérdés létét állítja újból és újból a szemünk elé. A líra szomatikus érzékenysége csak kisebb részben lehet pusztá szüzséje a megszólalásnak, nagyobb részben pontosan a test megírásának és megalapozásának kérdéskörével kell kibővílnie. Vagyis a testről írás a test megírását kell, hogy maga után vonja. Ez a reprezentáció annak a nyelvi közegnek az értelmezése, amely paradox módon azt a kérdést teszi fel, hogy mit mond a test a nyelvről és nem fordítva. Másképp megfogalmazva, a szóban forgó, a testi tapasztalást tematizáló lírai vonulat legsikerültebb darabjainak valódi tárgya nem más, mint a test reprezentációjának eredendően nyelvi problémája. A kifejezés, mint a testen át vezető megértés útja hirtelen olyan poétikai felvetésnek tűnik, amelyet a kortárs lírai megszólalás ugyan újból és újból bejár, de általa egyedül a test-írás viszony sokadszori megerősítése zajlik. Ellenben, ha a testfenomenológiai gyökerekkel rendelkező, a diskurzustradíció megújítását célzó költészetekre tekintünk, Tandoritól Marnón át a legfiatalabb nemzedékig, azt látni, hogy maga az önmegismerő test és érzékelés kérdez rá eme tapasztalatok nyelvi meghatározottságára. Varga Mátyas költészetének újabb alakulása (a HAL-LÁSGYAKORLATOK-tól számított időszak) pontosan

ehhez az – itt természetesen jócskán elnagyolt – lírai vonulathoz képest mutatkozik különösen termékenynek.

A kötet jó néhány verse mintha azt a lacani kijelentést poétizálná és fordítaná át a test és a nyelv kapcsolatrendszerére, amely szerint a tudattalan úgy strukturált, amiként egy nyelv. Az itt javasolt elméleti segédegyenes a következőképpen hangzik: a test tapasztalása a PARSIFAL, PARSIFAL-ban nyelvi struktúrák alapján válik hozzáférhetővé. Ez a kevéssé evidens és nem kizárólag Varga Mátyas költészetére alkalmazható felvetés azonban a szóban forgó testdiskurzus lényegéhez látszik utat nyitni. Ha a testi tapasztalás primátusa kiindulópontként szolgálhatott a jelen írásnak, a nyelvi viszony mint előstruktúra ezen a ponton kikerülhetetlen elemként lép be a megszólalás alapjaira kérdező beszédbe. Annál is inkább, hiszen a testi létezés nyelvi megelőzöttsége nem jelenti a már említett ellenőrizhetetlen igazságmondás felfüggesztődését, épp ellenkezőleg, ami a nyelvi strukturáltságban megmutatkozó érzéki tapasztalat saját szótárát illeti, az most is ugyanúgy hozzáférhetetlen az elemző logika számára. A nyelvi meghatározottság itt nem a verbális jelentés végszavára utal, nem is egy pszichológizáló testbeszéd megjelenésére, ahol az érzékelés és a lelki folyamatok kölcsönösen értelmezik egymást, hanem mindezek eredőjére, a lírai megszólalás feltételére, amely a test nyelvi reprezentációjának tisztázása. A kötet egyik legjobb versében, az ÁLDOZÁS-ban, a halottak napi liturgia közben bekövetkezett hiba azáltal válik az érzékes által hozzáférhetővé, hogy átesik egy előzetes, értelmezői fázison. Az áldozás, amely során két ostya került a beszélő nyelvére, a keresztény praxis jelentésrendszerén átszűrődve tárja fel fizikai jellegét. Nem elhanyagolható módon itt is a testszag indítja be a jelentésképzés folyamatát: „*a sekrestye enyhe // izzadságszaga a meccsek / utáni öltözőkre emlékezte- / tett. – halottak napja volt. / a számban két halottak / napja veszegelt*”. (22.) A testi tapasztalás evidenciáját a vallási gyakorlat kódrendszere formálja meg és teszi hozzáférhetővé a megértésben. De a megértés itt elsősorban nem értelmezés, már ami a testi jelenségek feltárulkozását illeti, elsősorban nem jelentésadás, hanem hozzáférés ahhoz, ami folyamatosan megesis a testtel. Az ábrázolt, többlépcsős tapasztalásfolyamat során megfordul az a befogadói viszony, amely a fizikai valóság jelen-

ségeihez nyelvi viszonyrendszerek között fért hozzá; a test, amelyben két halottak napja vesztel, arra az átfordult egészre világít rá, ahol a nyelvi folyamat, jelen esetben a liturgia jelentésszerkezte, beleíródik a hús (ön)értelmezésébe. A PARSIFAL, PARSIFAL legalapvetőbb kijelentései talán éppen erre, egy újraértelmezett nyelvi performativitás megfogalmazására tesznek kísérletet, ahol is teremtés és testi tapasztalás nem megvalósulásként jelentkezik, nem materializálódásai egy verbális eseménynek, épp ellenkezőleg, szüntelenül egy nyelvi rendszer, a verbumként olvasott test felé tartanak.

A testi tapasztalás nyelvi struktúrája a PARSIFAL, PARSIFAL-ban a biológiai lét erősen jelentéskényszeres olvasatának kritikájához vezet. Az a folyamat, amelynek során a test nyelvi alakzatként hozzáférhető, pontosan a szó és test közötti logikai viszonyra való rákérdezésben teljesedik ki. A PLANCTUS című versben ez az ok-okozati viszony jelenik meg a kedély, az emóciók értelmezése és a test válaszának képében: „*időben / rájöttem, hogy a fojtott // szomorúság erekiót / okoz*”. (54.) A test itt egyedül a lelki változásra reagáló, szublimáló funkcióval bír, míg a BÉLFLÓRA címűben ennek a kauzalitásnak az átértékelését látjuk. Ez utóbbiban, ahol az idegbeteg nők lelkialkata és bélflórájuk állapota kerül egymás mellé, az oksági kapcsolatok leépüléséről van szó: „*valahol / azt olvastam, hogy / az ilyen soványaknak // más a bélflórájuk. és / félek, hogy engem / egész egyszerűen / csak a bélflóra vonz*”. (24.) A vers végi kijelentés az egész kötet gondolati hangoltságát meghatározza, már amennyiben a megfogalmazás vallomások karakterében felismerjük ennek a lírai vonzalomnak szándékoltan rejtőzködő regiszterét. Azok a Varga Mátyás költészetének recepciójában vissza-visszatérő megjegyzések, amelyek egy elszemélytelenítő, a személyesség és „*a személyiség folyamatos visszahúzódsában*” (Márton László, *Beszélő*, 2009. január) épülő életműre utalnak, miközben bevallják annak, a versek beszélőjét illető, kontinuitását is, világosabbnak tűnnek, ha együtt olvassuk a testi tapasztalat megmutatásának nyelvi kihívásával. Hiszen a lírai hang szemérmessége itt szétválaszthatatlan az ábrázolt világ, a szóma eseményeinek általános megragadásától: ebben a közegben a beszélő bárminemű feltárulkozása az általános érvényű helyett egy egyénített testre helyezné a hangsúlyt. A személyesség egyedül a költői vállalkozás nyelvi megalkotottságá-

ban van jelen, ahol a beszélő kontúrjait a különböző érzékterületek között előrehaladó költői hang nyelvi önreflexiója jelöli ki.

Többek között ezért is illeszti egymásra rögtön a kötet nyitóverse a nyelvi és az érzékelésbeli jelenségek horizontjait: „*nem gondolhatunk ugyanarra, / amikor azt mondom, hogy »rá- / ég, mint nejlönruha az öreg- / asszonyra«, akít egyikünk sem / látott az erdőszházban, pedig / amikor a mentőbe tették, még / beszélt*”. (7.) Az idézet igazi kihívását az öregasszony szavainak a vizualitást felülíró szerepeltetése adja. A mondat, amelynek értelmezése a versbeli párbeszéd szerint a befogadói pozíciók különállására mutat rá, egy jelenség objektív leírására hivatott. Ehhez a nyelvi eseményhez kapcsolódik a vizuális és auditív tapasztalat egymásnak ellentmondó igazsága. Az idézet egyik olvasata ugyanis hangozhat úgy, miszerint a beszéd, az öregasszony szavainak valóságát a vizualitás hiánya egyszerűben kétségessé teszi. Az 'ugyanarra gondolni' itt nyilvánvalóan az összeégett asszony belső, tudati reprezentációjára utal, amelynek nem lévén tapasztalati alapja, a két fél esetében különböző formákat ölt. Nem arról van tehát szó, hogy a vizualitás valamiképpen betetőzése volna egy tapasztalati bizonyosságnak: az idézet éppen hogy eme bizonyosság különböző érzékterületekre bontását célozza meg, amelyek különállása egy nyelvi kijelentés nyomán mutatkozik meg. Egy másik alkalommal a szó hangalakja válik a test mozgásának kiindulópontjává. „*vadidegen. – még tesz nekí / a szó is. mert dobol és ebből / a ritmusból kapja az első ütést / a gyöngyöző halánték*”. (19.) Érdemes utalni arra, hogy az átmenetet, amely a testtől a nyelvig vezet, itt sem a szó jelöltje, valamiféle lecsupaszított jelentés hozza létre, hanem a verbalitás leganyagibb formája, a hangalak. A „*vadidegen*” szó referenciális olvasata csupán utólagosan, a lesújtó kéz brutalitásában nyeri el fenyegető tónusát.

Ami a nyelvi önreflexió személyiségképző szerepét illeti, a PARSIFAL, PARSIFAL versei ezt az érzéki bizonyosság megírásának problematikáján keresztül valósítják meg. A beszélő a nyelvi ábrázolás próbája során magáról a testi tapasztalatról szerez igazolást vagy cáfolatot. A meta-nyelvi kiszólások nem egyszerűen egy öntükröző műalkotás vagy *mise en abyme* megképzésére irányulnak, hanem a test megírását vállaló beszélő helyének nyelvi megformálására. A szemérmesség itt néhol félelembe csap át: „*nézni*

csak és / hallgatni. – *de undor fogott / el, ha felvéremlett: meg kell / szólalni egyszer*”. (48.) A test megírásának problémája ezen a ponton visszatér a már említett értelmezői felállás kritikájához, amely kauzális viszonyok mentén képzel el a test-nyelv(-emóció) ábrázolhatóságát. Végzősoron tehát újra és újra ugyanazzal az akadállyal szembesülnek a kötet versei, melynek egy másik megfogalmazása így hangozna: miképpen őrizhető meg a testi tapasztalat nem nyelvi igazsága a nyelvi ábrázolásban? És csakis, mert a kérdés megfogalmazása már önmagában választ is sugall, lehetséges az elhallgatás újbóli hangsúlyozása: „*ne hagyj a / rettenetet mondani, inkább / szakítsd be a gégém köröm- / mel. – ne tartson viszsza semmi utálat*”. (42.)

A PARSIFAL, PARSIFAL legfőbb törekvése innen látni rá. A testről való diskurzus újraértelmezése szüntelenül egy fogalmi senki földjére téved, ahol a test ábrázolása jelentés és nem jelentés ellenpontjai között ingadozik. A beszédpozíció, a figyelem iránya és a tárgyhoz képesti távolság már a HALLÁSGYAKORLATOK szövegeiben kiemelt fontossággal volt jelen, de míg ott a vállalkozás szabályai egy viszonylag mozdulatlan megfigyelőt hoztak létre, a PARSIFAL, PARSIFAL-ban a neutralitás huzamosabban nem fenntartható. A beszélő nem a megszólalás lehetőségeiben bizonytalanodik el, a kritika nem valamiféle ismeretelméleti székepszisből ered, hanem magának a diskurzusnak fel nem oldható megosztottságából: a jelentés test, amely kódok és értelmezések során át tesz kijelentéseket az egyénről, ellenpontjaként a tabuként elképzelt test áll, amelynek nyelvi kikérdezése kihágásnak minősül. Ez a kétféle testkép ügyel a lírai megszólalás személyes hangütésére: a kirajzolódó beszélő hol közelebb, hol távolabb kerül ahhoz a testhez, amelyet általánosságában ismer fel sajátjaként. Ezért gondolom, hogy Varga Mátyás költészetében, különösen az újabb publikációk tükrében, nem a szemérmesség fokozatos felszívódása és az alanyiség felértékelődése zajlik, hanem valamiképpen a kettő eltökélt megőrző-fenntartása. A PARSIFAL, PARSIFAL ebben a folyamatban fontos állomást jelöl: a test megírásának nyelvi kihívása itt egészül ki először egy külső, ellenőrző nézőponttal, amely a test reprezentációjának tabu- és kényszerkarakterével párhuzamosan, valamiképpen a megszólalás lírai-bölcseleti komplexitásáért felel.

Szabó Marcell

BARANYI FERENC „POKOL”-FORDÍTÁSA

Dante Alighieri: Pokol

Fordította Baranyi Ferenc

A kísérő tanulmányt és a jegyzeteket írta

Madarász Imre

Tarandus Kiadó, 2012. 278 oldal, 3990 Ft

Dante új magyar fordításáról nem lehet anélkül beszélni, hogy ne emlékeznénk Babits Mihályéra. Ritkán fordul elő, hogy egy műfordítás szinte nemzeti klasszikussá váljék, márpedig az ő ISTENI SZÍNJÁTÉK-ával ez történt. Fordításának klasszikus státusa idővel azonban furcsa és paradox helyzetet eredményezett: volt egy némely szempontból bírálható, de felülmúlhatatlannak vélt fordításunk, amely viszont pusztá létevel elvette a levegőt az újabb fordítási kísérletek elől.

Legalábbis így volt sokáig, leszámítva az 1923-as Radó-féle POKOL-fordítást, a POKOL néhány énekének fordítását Weöres Sándortól és Szabadi Sándor prózai átültetését.

Úgy látszik azonban, hogy a köznyelv és a költői nyelv egy évszázad alatt bekövetkezett változása megteremtette az igényt az új magyar ISTENI SZÍNJÁTÉK iránt. A helyzet olyannyira megérett, hogy Baranyi Ferenc és Nádasdy Ádám egymástól függetlenül egyszerre vágott bele a munkába. Mindkettőjük fordítása előrehaladt, és azzal kecsegtet, hogy Babits klasszikus szövegének hamarosan lesznek modern versenytársai. Nádasdy fordításából olvashatók mutatóványok,¹ egyes részletei pedig elhangzottak színpadon. A POKOL teljes szövegének Baranyi-féle verziója viszont már meg is jelent.

Persze egyikük esetében sem helyes „versenytársat” mondanunk. Baranyi célja nem az, ahogyan Nádasdyé sem, hogy versenyre keljen Babitscsal, hanem az, hogy a mai nyelvi állapotnak és olvasási szokásoknak megfelelően, de formahűen tolmácsolja a költeményt, s minél inkább az egyes epizódok drámai voltát érzékeltesse.

Nem könnyű megadni azokat a kritériumokat, amelyek fényében megítélhető e célkitűzések teljesülése. Különösképpen nehéz megmondani, hogy mit értsünk formahűségen, s hogy egyik nyelvből a másikba átlépve létezik-e egyáltalán ilyesmi. Úgy látszik, legalábbis a VENDÉGSÉG tanúsága szerint, hogy maga Dante ké-